

OCENE – POROČILA

BARVITOST PAVJIH PERES

Marica Škorjanec: *Pavje pero*; ilustracije Milena Houška Pavlin. – Maribor: Mariborska literarna družba, 2009. – (Zbirka Palačinka; 11, urednik Marjan Pungartnik.)

Pred nami je druga pesniška zbirka za otroke pesnice Marice Škorjanec *Pavje pero*. Avtorico poznamo sicer predvsem kot občutljivo lirsko izpovedovalko za odrasle, a je že s prvo zbirko otroških pesmi *Škrati v žitu* (2004) naletela na dober odziv, zlasti pri otrocih. Zdaj, ko lahko beremo njeno novo pesniško zbirko za otroke, je že mogoče zanesljiveje ugotavljati, kakšne so bistvene poteze otroške poezije Marice Škorjanec.

Predvsem ni ukalupljena v določen tip otroških pesmi, ne motivno, ne oblikovno, ne po ritmu. Pa vendar se v posamezni pesmi dajo razbrati značilnosti, po katerih moremo predvideti, da je avtorica prav ona.

Med enaintridesetimi besedili – med njimi so štiri uganke – jih več kakor dve tretjini govorita (tudi) o živalih. Številčno prevladujejo verzi o ptičih, od piščeta, grlice, neopredeljenega ptička v gnezdu, ki se je pravkar izvalil, do pevcev kosa, sinice, srake, škorcev, ki se v jeseni odselijo, črnih vran, fazanov, petelina, štoklje ter seveda pava, ki je s svojimi barvitimi peresi dal zbirki tudi naslov. Med drugimi živalmi pa vsekakor izstopajo mačke: od kratkega, a učinkovitega zapisa o mucku, ki si domišlja, da je ris, do psihološko prepričljivega orisa mačke v odličnem mačjem portretu *Zaposlena*

mačka. To besedilo sega že čez okvir pesmi, namenjenih otroku. Ne da bi je otrok ne mogel razumeti, vendar upodobitev mačkine samosvojesti in neodvisnosti more spregovoriti šele odraslemu, zrelemu bralcu in postane morebiti zanj celo prisposoda za zaželeno osebno notranjo svobodo.

Med pesmimi iz te zbirke so deloma sorodne drugi liriki Marice Škorjanec predvsem nekatere slike iz narave. Iz njih diha posebna občutja, ki kljub konkretnim podobam približujejo te pesmi impresionizmu. A dve pesmi, ki slikata črno in belo vidno podobo sveta, *Črna pesem* in *Bela pesem*, s svojo barvno omejenostjo spominjata na ekspresionizem. V obeh pa beremo tudi posamezen verz, s katerim opis narave ali dogajanja v njej začne preraščati v oživljeni davni spomin: »kot bi bil na promenadi,« (v *Črni pesmi*) in »kot bi se vrnila s plesa,« (v *Beli pesmi*). Tako se obe pesmi vsaj deloma pridružujeta pesniškim izpovedim Marice Škorjanec, ki govorijo o čustveno intenzivnem doživljanju mladega dekleta. Podobnih mest je v zbirki še nekaj. Tako v pesmi *Havaji* sredi nagovora otroka, ki naj bi zaspal in sanjal lepe sanje, zazvenijo verzi, ki jih je mogoče razumeti tudi kot pesničin spomin na osebna doživljanja: »in pod noč, ko luna sije, / zazvenijo melodije, / oglasijo se kitare, / prebudijo pesmi stare ...« Spomin na nekdaj poslušano plesno melodijo prinaša tudi pesem *Kje je punčka*. Prve tri od navedenih pesmi s takim motivom so vključene v drugi cikel *Potovanje v daljne kraje*. Daljni

kraji so torej domišljjski svet, lahko pa tudi svet obujenih spominov.

Sanjsko fantazijskim predstavam so blizu pravljčni motivi, uvrščeni v isti cikel. To je lahko gora sladkorja v pesmi *Barbados*, ali mali škrtje s prižganimi drobnimi lučkami (*Pesmica za otroka, ki noče spati*), »pravljice iz davnih let« z znanimi pravljčnimi junaki (v pesmi *Vitez*), »čarni grad / na sredini hoste,« slap in gozdno jezero ter ples palčkov, vil in vilinov »na mesečini«, ob poroki mladega vilina in bele vile (*Kresni ples*). V teh pesmih se prepletajo sanjsko idilične podobe polepotenih pokrajin in grozeče slutnje »čarovniških moči« (*Vitez*). Med grozljivo grozeče spada tudi Bavbav v pesmi *Ko pride Bavbav*, s katero se zbirka končuje.

Toda pesnica otrok noče obremenjevati z otožnostjo ali jih celo strašiti. Tako v *Črni pesmi* doda škorcem, ki se v jeseni odselijo, in črnim vranam, ki pozimi »krakajo na polju same,« cirkuško zabavnega dimnikarja na strehi. Konec pesmi, šaljiv in zvočno učinkovit odmev njegovih korakov, ko se vrne v hišo: »Comp! Comp! / Comp!« – povzet je po Krjavljevi pripovedi o hudiču na barki – razbije naraščajoče otožno razpoloženje. Konkreten prizor učinkuje predvsem zaradi nepričakovanosti in v otroku prebudi smeh.

Izbor motivov v zbirki je, kakor je videti že iz navedenih primerov, raznovrsten. Sega od najpreprostejših zarisov posameznih živali, ki v pesmih prevladujejo, do prizorov iz otroškega življenja in nekaterih pravljčnih motivov, ki prinašajo tudi pripovedne značilnosti. Vse te označitve je bilo mogoče ugotavljati že za pesmi v zbirki *Škratci v žitu*, le da je v novi zbirki v večji meri upoštevan humor, čeprav je praviloma utišan.

Pesmi so razporejene v štiri naslovljene cikle: *Kaj pravijo* (deset pesmi), *Potovanje v daljne kraje* (osem pesmi), *Uganke* (štiri), *Pavje pero* (devet pesmi).

Vse pesmi prvega cikla (razen *Mojstri pevci* ter *Ribič in riba*) izhajajo iz premege govora nastopajoče živali, hkrati pa z minimalnimi izraznimi sredstvi na različne načine uprizorijo dogajanje. Tako na primer odziv piščeta na grozečo nevarnost v štirivrstičnici *Naliv* ponazori zaupljivo navezanost mladiča na mamo. V pesmici *Miš* pa je z enakim številom devetih besed, razporejenih v tri verze, prikazana predrzna domišljavost živali, ki se iz nevarnosti norčuje: »V varni luknji skrita miš / pravi mačku: / 'Ti loviš!'« Ponekod je v dogajanje vpleten tudi bralec ali poslušalec. Muček, ki se čuti močnega kakor ris, z verzoma: »S krempljem dam ti / svoj podpis!« občutek svoje pomembnosti izreka neposredno prisotnemu (*Muček*). Dvovrstična uspa-vanka *Medo* pa na najkrajši možni način povabi v spanje poslušajočega otroka: »Medo, že zaspan na moč, / zamomlja ti: 'Lahko noč!'«

Oglašanje živali je ponazorjeno s splošno ustaljenim posnemanjem njihovega glasu, ki včasih dobiva dodatne pomenske odtenke, na primer v pesmici *Grlica*: »Tu –tu –tu –tu, / spletla bi gnezdo, / pa nimam miru!« V edini daljši pesmi tega cikla *Ptiček* ponovljeni verz »Čiv-čiv-čiv« ponazarja ptičkovo čivkanje, a tudi njegovo ime. Opis petja kosa, sinice in srake, ki »ima pri nas / glavno besedo,« (v pesmi *Mojstri pevci*), postavlja ptiče v človeško okolje. Sraka iz te pesmi priključuje v spomin pesem *Sraka* iz *Škratov v žitu* in nakazuje pesničino osebno izkušnjo s temi vreščavimi ptičami. Bliže doživljanju odrasle osebe kakor otroku je samonagovor lune, ki se sramuje zaradi svojega videza (v pesmi *Luna*). Neposredno iz sveta odraslih pa je vzeta anekdotično priostrena slika *Ribič in riba*. Te miniaturne pesmice prinašajo potemtakem vrsto odtenkov v doživljanju, tudi iz sveta odraslih, za otroka pa so lahko privlačne predvsem zaradi kratkosti in šaljive domiselnosti.

Tudi v skoraj vseh pesmih drugega cikla *Potovanje v daljne kraje* so prisotne živali, od pustolovsko navdahnjenega starega mačka Tačka (v pesmi *Tačko*), ki »seli se na Zanzibar«, do kresnic, ki so prižgale svoje lučke v pravljicnem *Kresnem plesu*. A v tem ciklu se izoblikuje še motiv povezanosti med mamico (mamico) in otrokom (fantkom), ki svoje strahove premaguje z junaško zaščitniško držo do mame (v pesmi *Vitez*). Iz živalskega sveta je podoben odnos ponazorjen s polhom, ki »se k mamici privije,« (v *Pesmici za otroka, ki noče spati*). V to pesem vstopita tudi človeška otroka, bratec in mala Maja, s čimer se oblikuje podoba družine.

Od štirih *ugank* je najbližja otrokovemu načinu dojemanja *uganka o ježu*, ki je grajena po običajni shemi: osnovna ugotovitev je v nasprotju z razrešitvijo, do kakršne bi lahko prišli s pomočjo asociacij. Predstavniki svet je konkreten, za otroka je lahko privlačna tudi prvoosebna oblika besedila, ki stopnjuje učinek poosebitve opisovane živali. Prvoosebno sta oblikovani tudi *uganka o sodu* in *uganka o pavu*. *Uganka o sodu* sloni na dvojnem pomenu besede »okrogel«: oblika predmeta ali opitost. Za pravo razrešitev besedilo (brez ilustracije) terjja že precej jezikovnega znanja. V drugo smer zahtevnejša je *uganka o pavu*. Oblikovana kot prvoosebna samohvala je hkrati nagovor drugoosebnega množinskega sogovornika in samozavesten zagovor samega sebe. Družinsko, skupnostno povezujoče deluje opisna, v tretjeosebni obliki podana *uganka o božičnem drevesu*, ki je naslonjena na tradicionalno božično tematiko.

V četrtem, zadnjem ciklu v knjigi, naslovljenem enako kakor celotna knjiga, *Pavje pero*, stopajo v ospredje otroci. Pesem *Darila* je dvodelna. Najprej otrok, prvoosebni pripovedovalec, izbira »darila za naše živali.« V drugem delu izvemo, da je mama očku, Blažu in Roku

prinesla domov kot dar otroka. Tu je torej zaokrožena podoba družine. Dve pesmi o dveh že malo večjih punčkah pa prinašata dve različni upodobitvi otroka. V pesmi *Kje je punčka* je »naša Hana« čisto sama odšla nabirat kostanje, da »vse nas bo obdarovala.« V tretjeosebni pripovedni pesmi *Nakup* pa Tina, ki je sicer prav tako naša, ni idealizirana. Postavljena v svet odraslih se kdaj zateče tudi v svet izmišljij, da si lahko poteši svojo željo. Še določeneje je podano nasprotje med željo (po spanju) in obveznostmi v šaljivo pripovedovani pesmi *Zaspanec*, oblikovani kot drugoosebni nagovor. V pesmih o Tini in zaspancu, ki vključujeta tudi premi govor nastopajočih, je čutiti pesničino razumevanje in naklonjenost, saj Tini oprosti njeno sladkosnednost in zaspancu njegovo lažno izgovarjanje ter opravičevanje zaradi zamude v šoli.

Po teh portretih otrok se zvrstijo tri pesmi, ki so vse snovno motivno vzete iz živalskega sveta. Zasnovane so kot tretjeosebne pripovedi, a so ritmično in oblikovno notranje razgibane, tudi z neposrednim prvoosebnim poseganjem pesnice v pripoved. To so prepričljiva pesem *Zaposlena mačka*, pesem *Kaj raste na vrtu*, ki celo vrtno grede oživlja z živalmi, ne rastlinami, ter imenitna *Žabja mlaka*, ki je s petinštiridesetimi verzi najdaljša pesem v celotni knjigi. V tej pesmi prevladujejo štiristopični troheji, ki so tudi sicer v zbirki pogosto uporabljeni. A tu še posebej izstopajo zaradi označujočega, samozadovoljnega žabjega oglašanja: »Rega-rega-rega-rega, / tu je mega-mega-mega!« Njim nasproti je postavljena vzvišena, ponosna štoklja, ki se ji med njenimi potovanji odpirajo za žabe neslutena obzorja. V sklepu pesmi se zariše lik štrka, ki »za gnezdo sam skrbi.« (Podobno je v trenutku, ko se v pesmi *Ptiček* iz jajčeca izvali Čiv-čiv-čiv, prisoten njegov očka.) A štoklja, čeprav »nad oblake sega, / vendar se z višin spusti.« Pesem odra-

slemu bralcu nudi užitek ob psihološko posrečenih upodobitvah vseh nastopajočih, otroka še posebej lahko pritegnejo ritmično in glasovno učinkoviti verzi ter humorni poudarki.

To pa so značilnosti, ki veljajo za celotno knjigo *Pavje pero*. Verzi Marice Škorjanec so vedno spevni, gladko tekoči, dobro zvenijo. K zvočni učinkovitosti pripomorejo pogoste zaporedne rime, ponavljanja posameznih verzov ali verzni sklopov (včasih z delnimi variacijami), posnemanje naravnih glasov. Otroku pa pesmi približa tudi nezapletena stavčna gradnja pretežno v sedanjiku sporočenih povedi. Pripoved oživljajo vrivki s premim govorom, vprašanja, naštevanja, bogata epitetoneza. Vse navedeno in še zlasti uspeli spoji ritma in zvočne podobe verzov z vsebino povedanega odlikujejo te mnogopovedne pesmi.

Doživljajsko izhodišče predzadnje pesmi, naslovljene enako kakor knjiga in četrti cikel, *Pavje pero*, je zazrtost v lepoto, ponazorjeno z bleščeče pisanimi peresi iz pavjega repa. A lepota je ranljiva, minljiva, pav peresa v jeseni izgubi. Hkrati pa v to melanholično podobo minljivosti zlato žari upanje na ponovni sijaj lepote, saj »spomladi ti zrasel nov pisan bo rep!« Tako pesnica tolaži prelepega pava Diega, ki »bo kmalu brez repa,« in ga je, prej prevzetnega lepotca, zdaj sram, zato »najraje potika se čisto sam.« Pesem *Pavje pero* tako na poseben način govori o doživljanju umetnika, ustvarjalca lepote, o njegovih ustvarjalnih stiskah pa vnovič vrnjeni moči ustvarjanja. Saj pesnica trdno zaupa v moč lepote ter s tem v neuničljivo silo umetnosti. Tako to pesem, predzadnjo v zbirki, posveča pesnica pravzaprav sebi.

Sklepna pesem zbirke *Ko pride Bavbav* se izteka v pomirjujočo podobo sveta. To je svet narave, svetlobe, sončnih trat, povezanosti med otrokom in materjo, tu ponazorjene z idilično sliko belih ovčk z jagenjčki. Vse to pa čaka »nate«,

na otroka, ki ga pesnica ves čas ima v mislih in ga razumevajoče spodbuja. Vendar ne didaktično vsiljivo ali sladkobno, temveč sveže, naravno, doživeto, umetniško prepričljivo.

Knjigo otroških pesmi Marice Škorjanec *Pavje pero* je ilustrirala Milena Houška Pavlin, ki kot slikarka upodablja predvsem naravo, gozd, drevesa in konje, še posebej lipicance.

Pri izbiri formata za slikanico se je odločila za podolgovato, na album spominjajočo obliko. Ilustracije brez roba napolnjujejo pretežno desne strani odprte knjige. A tudi leve strani, na katerih je natisnjena večina pesemskih besedil, so vključene v ilustracijo, vendar ne vedno kot sestavni del naslikanega prizora, temveč večkrat le kot barvno usklajen dodatek k osnovni sliki na desni. Slikarka uporablja akvarelno tehniko barvnih lis, v katere se začrtavajo delni obrisi oseb, živali, rastlin, poslopij, predmetov. Včasih so detajli določeneje občrtani, s čimer se širokopotezno nanašane barvne lise oblikujejo v jasnejše, izstopajoče like. Slika pa vedno ohranja vtis razgibanosti in dinamične napetosti.

Ilustratorica včasih pesemsko besedilo, ki je zlasti v prvem ciklu *Kaj pravijo*, pa tudi v *Ugankah* večinoma le učinkovit domislek, razširi v epsko ponazoritev dogajanja, ki prinaša tudi nove, v pesmi navedene elemente. Opazni dodatki so kratka besedila, večinoma naslovi ali poimenovanja upodobljenih predmetov, s čimer se snovni obseg pesmi razširi in za otroka, bralca oziroma poslušalca ter hkrati opazovalca ilustracije, dogajalno konkretizira. Že uvodna pesmica *Mucek*, ki pravi: »Jaz sem ris! / S krempljem dam ti / svoj podpis!« ima poleg mucka in njegovega podpisa upodobljeni še dve miški, ki čepita vsaka v svojem varnem domu, označenem z napisom MIŠJI BUTIK. Ilustracija tako še stopnjuje humorni učinek, nakazan že v besedilu.

Hkratni svet ljudi in živali ponazarja ilustracija pesmice *Grlica*, kjer ptica toži, da nima miru. Pod njenim gnezdnom se srečujejo številni vozniki, katerih vozila spominjajo deloma na živali, dve od njih pa nosita napis BUS. Človeška pisava in note dopolnjujejo sliko pevskega tekmovanja med tremi ptici v pesmici *Mojstri pevci*. Dvovrstična uspavanka *Medo* je dobila na narisnem kozarcu označitev vsebine: MED. Besedni dodatek prinaša tudi ilustracija bolj pripovedno zasnovane pesmi *Nakup*: trgovina, v katero se napoti punčka Tina, je dvakrat imenovana MARKET. Onomatopoetsko posnemanje petelinjega petja KI RI KI, pospremljeno z notami, zabavno dopolnjuje že tako šaljivo zastavljeno pesem *Zaspanec*. Najbolj je ilustratorkin dodatek poudarjen v pesmi *Zaposlena mačka*. Vhod v mišji rov, pred katerim mačka preži na miško, je opremljen z narisanimi dodatki, značilnimi za človeški svet, besedno pa z navodilom, kako je treba pozvoniti, da prideš do stanovanke, miške z imenom NIKA. Tako se miš, kljub temu da ohranja živalsko podobo, za otroka opazovalca počloveči.

Še posebej se živali približajo človeškim lastnostim v ilustraciji najdaljše pesmi *Žabja mlaka*. Morebiti so prav verzi: »Ko pa štoklja prikoraka, / zlato-kljuna, dolgokraka, / bele hlače si nama-ka,« spodbudili ilustratorko k razgibani upodobitvi razigranih in uživajočih žab v mlaki. Vse so humorno počlovečene z obrazi, oblačili in še posebej z nakitom, ki ga imajo na sebi ženske predstavnice žabje družbe. Slikarka v autorefleksiji, objavljeni v tej številki revije, nakazuje za to ilustracijo dve pobudi: spomin na svoja doraščajoča leta ter podoživljanje teh let ob pogledu na osemletno vnukinjo. Tudi sicer nosi ilustracija žabje družbe eno od bistvenih značilnosti ilustratorkinih del: zelo razgibano kompozicijo, v kateri igra pomembno vlogo drža teles, ki spominja na dinamično

gibanje športnikov. Ta značilnost bi lahko bila povezana s slikarkinimi osebnimi izkušnjami, saj je kot mladinka uspešno tekmovala v tenisu, gibalno zelo zahtevnem športu. A drža narisanege lika, še posebej živalskega, vedno prepričljivo deluje tudi kot njegova karakterizacija.

Še ena značilnost Milene Houška Pavlin spremlja slike v knjigi. To so pike, okroglaste barvne lise, ki so vkomponirane v vsako sliko. Tudi pike bi bile lahko povezane s spominom na teniške žogice, ki jih je v mladosti lovila in pošiljala na nasprotno stran. V ilustracijah učinkujejo deloma dekorativno in so razsejane po posameznih straneh tudi na ornamentalno upodobljenih pavjih persih, katerih lepota izvira prav iz barvno privlačnih okroglih pik. Drugod pa se pike domiselno vključujejo v humorne poudarke posameznih slik, na primer zgrožene oči polne lune, ki ni zadovoljna s svojo podobo, uzrto v vodnem odsevu (v pesmi *Luna*).

Humorne učinke dosega ilustratorka tako z držo upodobljenih bitij, z gibom, ki ga ujame na sliko, a tudi z barvno pestrostjo, ki te učinke dodatno stopnjuje. Tako skoraj pomilovalni nasmeh izzove pogled na barvno neskladna oblačila jeznega nerodnega ribiča, ki mu je riba ušla (*Ribič in riba*). Čisto drugače učinkuje barvno močna podoba kraljevsko ponosnega pava na *naslovnici* slikanice in v ilustraciji *uganke o pavu*. Na slikah nasploh prevladujejo osnovne barve, še posebej rdeča in rumena, tako da je možno iz njih razbrati veselje do življenja in vsega živega. Slikarka pa se zna vživeti tudi v pravljlično fantazijsko razgibanost (v pesmi *Vitez*), a drugod v pravljlično zasanjanost (*Kresni ples*). Sama najbolj ceni ilustracijo prav te pesmi, ki prinaša v barvno paleto tudi temnejše, a nežno učinkujoče prosojne tone.

Kako so za Mileno Houška Pavlin pomembne barve, pričata dve monokromatski pesmi (če ju lahko tako imenuje-

mo), *Črna pesem* in *Bela pesem*. Pesnica Marica Škorjanec je v njiju upesnila vrsto drobnih zaznav iz narave, ki govore o čustvih in razpoloženjih, kakor jih lahko podoživlja občutljiv premišljevalec. Slikarka, ki se odziva na barvitost sveta, je pustila tidve strani le rahlo tonirani in ju je v celoto vključila samo s tremi ornamentalno uporabljenimi pavjimi peresi ob robu besedil.

Slikarkino potrebo po dinamiki potrjuje dve *uganki*, o *sodu* in o *ježu*. Prikrivanemu predmetu oziroma živali je dodala še drugi predmet oziroma žival in tako statičen opis spremenila v dramatiziran prizor. Pri naštevanju, na primer v pesmi *Darila* ali v pesmi *Havaji*, se je oddaljila od zaporedja naštevanih predmetov v verzih in narisane predmete fantazijsko sproščeno razsejala po celotni razpoložljivi ploskvi.

Slikarka pa ne doživlja sveta samo kot likovnica, temveč tudi kot biologinja (študirala je oboje); zato ji je narava, še posebej živalski svet, res blizu. O tem zgovorno pričajo recimo speče živali v *Pesmici za otroka, ki noče spati* in še mnoge druge upodobitve.

Vsekakor delujejo ilustracije Milene Houška Pavlin zelo samosvoje. Otroku opazovalcu ponujajo humorno naravnano, dinamično, živahno razgibano, barvno pestro podobo sveta, ki spodbuja njegovo ustvarjalno domišljijo, hkrati pa potrjujejo slikarkino odprtost do sveta in življenja ter naklonjenost otroku.

To pa je v skladu z osnovnim sporočilom pesmi Marice Škorjanec, ki so v knjigi *Pavje pero* z ilustracijami Milene Houška Pavlin dobile učinkovito dopolnilo.

Alenka Glazer

SLIKANIŠKI SVET, KI USTOLIČUJE BESEDO

Agnès de Lestrade: *Dežela Velike tovarne besed*. Ilustr. Valeria Docampo. Prev. Ana Ambrož. Založba Kres, 2009

Subverzivno naravnan slikaniški svet ustoličuje Besedo kot najvišjo vrednoto dane stvarnosti; (ne)dostopna, kupljiva in vpeta v primež družbene diferenciacije privzame lastnosti materialnih dobrin potrošniškega sveta in kot taka, z rahlo bizarnim, a vsekakor originalnim prijemom, zamaje zakoreninjeni stereotip o svoji vrednosti.

Da bi jo lahko izgovoril, jo moraš pogoltniti. Da bi jo lahko pogoltnil, jo moraš kupiti. Še več: nekatere besede so dragocenejše od drugih. V Veliki tovarni besed se neumorno tiskajo noč in dan, manjvredne se nemarno odvržene valjajo v smeteh, v času razprodaj jih je moč kupiti po znižani ceni, tu pa tam kakšno celo odpihne veter – le-te lovijo otroci s svojimi mrežami za metulje. Le odvržene in naključno tavajoče v vetru so brezplačno dosegljive vsem. Beseda je torej rezervirana za premožnejše; nastajajoče vzporednice so osupljive: moč besede pogojuje moč denarja. A čeprav se zdi sporočilo vse prej kot optimistično, je prav potujitveni efekt tisti, ki povsem eksplicitno izpostavi polno in pravo vrednost komunikacije zunajslikaniškega sveta, ki ji družbena razslojenost ne more do živenga: prožnost, gnetljivost, predvsem pa neomejena razpoložljivost besed posameznika oblikuje in vedno znova osvobaja.

V nadaljevanju se horizont dodatno razširi in poglobi. Gladko drsenje v tujost upodobljene realnosti omogoča puščobna atmosfera ilustracij in nenavadna upodobitev oblčil, ki neposredno korespondira s samo zgodbo. Bogati so z besedami preobloženi: napisane so na njihovih plaščih, oblekah, klobukih, vrečkah, celo darilih. Nasprotno revni